

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi

İKİNCİ SEKSIYA

QUREPKA (*GUREPKA*) UKRAYNAYA QARŞI məhkəmə işi

(Ərizə № 61406/00)

QƏRAR

Strasburq

6 sentyabr 2005-ci il

Qəti qərara çevrilmə tarixi:

06.12.2005

Bu qərar Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndində göstərilən hallarda qəti qərara çevriləcəkdir. Ona redaktə xarakterli düzəlişlər edilə bilər.

Qurepka Ukraynaya qarşı məhkəmə işində Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (İkinci Seksiya), hakimlər:

Cənab J.-P. Kosta (*J.-P. COSTA*), sədr;

cənab İ. Kabral Barreto (*I. CABRAL BARRETO*);

cənab K. Yunqvert (*K. JUNGWIERT*);

cənab V. Butkeviç (*V. BUTKEVYCH*);

cənab M. Uqrexelidze (*M. UGREKHELIDZE*);

xanım A. Mularoni (*A. MULARONI*);

xanım E. Fura-Sandström (*E. FURA-SANDSTRÖM*);

habelə Seksiya katibinin müavini cənab S. Neysmitdən (*S. NAISMITH*) ibarət tərkibdə Palatada iclas keçirərək,

5 iyul 2005-ci ildə qapalı müşavirə keçirərək,

həmin tarixdə qəbul edilmiş aşağıdakı qərarı elan edir.

PROSEDUR

1. İş İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə əsasən, Ukrayna vətəndaşı cənab Nikolay Vasilyeviç Qurepka ("ərizəçi") tərəfindən 10 may 1999-cu ildə Məhkəməyə təqdim edilmiş Ukraynaya qarşı ərizə (№ 61406/00) əsasında başlanmışdır.

2. Ukrayna Hökumətini ("Hökumət") onun nümayəndələri xanım V. Lutkovska və xanım Z. Bortnovska təmsil etmişlər.

3. 24 noyabr 2004-cü ildə Məhkəmə ərizəçinin şikayəti barədə Hökumətə məlumat verməyi qərara almışdır, şikayət inzibati həbsi haqqında qərardan ərizəçinin şikayət verməsinin mümkün olmaması ilə bağlı idi. Konvensiyanın 29-cu maddəsinin 3-cü bəndinin müddəalarına əsasən, Məhkəmə qərara almışdır ki, ərizənin mahiyyətinə onun qəbul edilənliyi məsələsi ilə eyni vaxtda baxsın.

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

4. Ərizəçi 1956-cı ildə anadan olub və Krım Muxtar Respublikasında, Simferopol şəhərində (Ukrayna) yaşayır.

A. Birinci epizod

5. Diffamasiyaya görə parlament üzvü tərəfindən başlanılan, ərizəçinin cavabdehlərdən biri olduğu mülki prosesin gedişində ərizəçi 1998-ci ilin aprelində məhkəmə iclasına çağırıldı (dəqiq tarix bəlli deyil). Ərizəçinin sözlərinə görə, ona lazımi qaydada çağırış vərəqəsi təqdim edilməyib, poçtalyon da sonradan bunu təsdiq etdi.

6. Məhkəməyə gəlmədiyinə görə ərizəçiyə məhkəmə tərəfindən 18 may 1998-ci ildə Ukrayna qıvnası (UAH) məbləğində¹ cərimə kəsildi. Məhkəmə həmçinin qərarında qeyd etdi ki, ərizəçi on gün ərzində qərardan şikayət verə bilər. Ərizəçinin sözlərinə görə, o, bu qərarı 28 may 1998-ci ildə alıb.

¹ 3 avroya yaxın.

7. 3 iyun 1998-ci ildə ərizəçi 18 may 1998-ci il tarixli qərardan şikayət verdi. Ərizəçi ərizəsində şikayəti nəyə görə nəzərdə tutulmuş müddətdən gec verdiyinin səbəblərini göstərmədi və müddətin uzadılması barədə vəsatət vermədi. 5 iyun 1998-ci ildə Simferopolun Kiyevski Rayon Məhkəməsi şikayət ərizəsini gec verildiyinə görə rədd etdi.

8. 12 iyul 1998-ci ildə ərizəçi Krım Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsinə (bundan sonra "KMRAM") 5 iyun 1998-ci il tarixli qərardan şikayət verdi, həmçinin birinci instansiya məhkəməsinin qərarının məzmununun dəyişdirilməsi barədə vəsatət verdi. 1999-cu ilin yanvarında ərizəçiyə məlumat verildi ki, KMRAM yalnız vəsatəti alıb, şikayət ərizəsini isə almayıb.

9. Eyni mülki proses çərçivəsində ərizəçi 9 oktyabr 1998-ci ildə məhkəmə iclasına çağırıldı. Ərizəçi iddia edir ki, o, məhkəməyə qabaqcadan məlumat vermişdi ki, tətillər planları ilə əlaqədar olaraq məhkəməyə gələ bilməyəcək. 8 oktyabr 1998-ci ildə ərizəçi cənab B.-dən xahiş etdi ki, onun xəstəliyi ilə əlaqədar olaraq məhkəmə iclasında iştirak edə bilməyəcəyi barədə hakimə məlumat versin. Cənab B.-nin sözlərinə görə, o, 9 oktyabr 1998-ci ildə bunu etdi. Buna baxmayaraq, məhkəmə ərizəçinin dəfələrlə məhkəmə iclasına gəlmədiyinə görə ona qarşı inzibati icraata başlamağı qərara aldı.

10. 1 dekabr 1998-ci ildə məhkəmə ərizəçinin iştirakı ilə keçirilən iclasda məhkəməyə hörmətsizliyə görə ərizəçiyə yeddi günlük həbs cəzası təyin etməyi qərara aldı, məhkəməyə hörmətsizlik onun dəfələrlə məhkəmə iclasına gəlməməsi vasitəsilə ifadə edilmişdi. Məhkəmə müəyyən etdi ki, məhkəmə iclasının keçirildiyi gündə ərizəçi iş yerində olub, onun işəgötürəni olan Krım Muxtar Respublikasının Prokurorluğu (bundan sonra "KMRP") bunu təsdiq etdi. Məhkəmə işin materialları arasında məhkəmə iclasında üzrlü səbəbdən iştirak etməməsi ilə bağlı ərizəçinin məhkəməyə rəsmən məlumat verildiyi barədə heç bir sübut tapmadı. O, ərizəçinin sözügedən gündə xəstə olduğu barədə təqdim etdiyi xəstəlik arayışını nəzərə almadı.

11. Elə həmin gün ərizəçi həbs olundu və kameraya salındı, o, kameranı soyuq bir yer kimi təsvir etdi.

12. Ərizəçinin həbsi 1998-ci ilin dekabrında yerli mətbuat tərəfindən işıqlandırıldı.

13. 2 dekabr 1998-ci ildə KMRP KMRAM-ə protest verdi. Bu protest 1 dekabr 1998-ci il tarixli qərarın icrasını dayandırdı və ərizəçi 16 saat həbsdə keçirdikdən sonra buraxıldı.

14. Öz protestində KMRP ərizəçinin inzibati hüquq pozuntusu törətməsi faktını şübhə altına almadı, amma hesab etdi ki, ərizəçiyə sanksiya inzibati proses vasitəsilə deyil, Prokurorluğun İntizam Nizamnaməsi əsasında tətbiq edilməlidir.

15. 3 dekabr 1998-ci ildə KMRAM-in sədri bu protesti rədd etdi.

16. 1998-ci il dekabrın 7-dən 21-dək ərizəçi xroniki uroloji xəstəliyin kəskin formasından əziyyət çəkdiyinə görə xəstəxanada oldu. Ərizəçinin sözlərinə görə, onun xəstəliyinə 1 dekabr 1998-ci ildə soyuq kamerada saxlanılması səbəb olmuşdu.

17. 10 dekabr 1998-ci ildə ərizəçi KMRAM-ə 18 may, 5 iyun və 1 dekabr 1998-ci il tarixli qərarlara nəzarət qaydasında yenidən baxılması üçün vəsatət verdi. Bu vəsatət 29 yanvar 1999-cu ildə KMRAM-in sədri tərəfindən rədd edildi.

18. 1998-ci il dekabrın 25-dən 31-dək ərizəçi inzibati həbs cəzasının qalan hissəsini də çəkdi.

19. 4 yanvar 1999-cu ildə ərizəçi KMRP-nin prokuroru vəzifəsindən azad edildi.

20. Daha sonra 21 yanvar 1999-cu ildə ərizəçi Ukrayna Ali Məhkəməsinə 18 may, 5 iyun və 1 dekabr 1998-ci il tarixli qərarlara nəzarət qaydasında yenidən baxılması üçün vəsatət verdi. Bu vəsatət 24 mart 1999-cu ildə rədd edildi.

21. 2001-ci ilin oktyabrında ərizəçiyə C hepatiti diaqnozu qoyuldu, ərizəçinin fikrincə, o, bu xəstəliyə 1998-ci ilin dekabrında həbsxanada və ya xəstəxanada olarkən yoluxmuşdu.

B. İkinci epizod

22. 1996-cı ildə Krım Muxtar Respublikasının sabiq prokuroru cənab K. Krım Muxtar Respublikasının Simferopolski rayon məhkəməsinə diffamasiyaya görə ərizəçiyə qarşı iddia ərizəsi verdi. 6 iyun 2000-ci ildə məhkəmə ərizəçinin əleyhinə qərar çıxardı və onun mənəvi ziyana görə kompensasiya qismində 10.000 UAH² ödəməsi barədə göstəriş verdi. Ərizəçi yekun məhkəmə iclasında iştirak etmədi.

23. 20 sentyabr 2000-ci ildə Simferopolski rayon məhkəməsi ərizəçinin kassasiya şikayətini vaxtından gec verildiyinə görə rədd etdi.

24. 2000-ci ilin oktyabrında ərizəçi 6 iyun 2000-ci il tarixli qərara nəzarət qaydasında yenidən baxılması üçün KMRAM-in sədrinə vəsatət verdi. Məhkəmənin sədr müavini bu vəsatəti təmin etdi və məhkəməyə həmin qərardan protest verdi.

25. 2 fevral 2001-ci ildə KMRAM-in plenar iclasında protest təmin edildi. 6 iyun 2000-ci il tarixli qərar belə bir əsasə görə qismən ləğv edildi ki, onun əhatə etdiyi məsələlər barədə artıq başqa bir məhkəmə prosesi çərçivəsində qərar qəbul edilib. Məhkəmə həmçinin ərizəçi tərəfindən ödənilməli olan cərimənin məbləğini azaldaraq 1.000 UAH-dək³ azaltdı.

26. 6 dekabr 2001-ci ildə Ukrayna Ali Məhkəməsinin üç hakimdən ibarət kollegiyası ərizəçinin yeni kassasiya proseduru əsasında şikayət təqdim etməsinə icazə verilməsi barədə vəsatətini rədd etdi.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK VƏ PRAKTİKA

A. Mülki Prosessual Məcəllə (2 fevral 1996-cı ildə qüvvədə olan mətn)

27. Məcəllənin 172-ci maddəsinin 4-cü bəndində nəzərdə tutulmuşdu ki, iş üzrə tərəf üzrlü səbəblər olmadan məhkəməyə gəlməyibsə və bu hal məhkəmə iclasının təxirə salınmasına səbəb olubsa, məhkəmə həmin şəxsə “vergi tutulmayan minimum gəlirin” bir misli məbləğində (17 UAH⁴) cərimə təyin edə bilər.

B. İnzibati hüquqpozmalar Məcəlləsi (7 fevral 1997-ci ildə qüvvədə olan mətn)

28. Məcəllənin 32-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdu ki, inzibati həbs müstəsna hallarda müəyyən inzibati hüquqpozmalara görə ən çoxu 15 gün müddətinə təyin oluna və tətbiq edilə bilər.

² 1.528,78 avro.

³ 152,87 avro.

⁴ 3 avroya yaxın.

29. Məcəllənin 185.3-cü maddəsinin 1-ci bəndində cərimə və ya 15 günədək inzibati həbs cəzası, digər əməllərlə yanaşı, məhkəməyə gəlmək barədə çağırışa dəfələrlə əməl etməməyə görə cəza kimi nəzərdə tutulmuşdu.

30. Məcəllənin 287-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdu ki, inzibati sanksiya tətbiq edən qərardan şikayət verilə bilər, birinci instansiya məhkəməsinin çıxardığı qərarlar istisna təşkil edir. Həmin qərarlar qətidir və əgər qanunvericilikdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, onlara adi inzibati şikayət proseduru tətbiq edilə bilməz.

31. Məcəllənin 290-cı maddəsində nəzərdə tutulmuşdu ki, prokuror inzibati sanksiya tətbiq edən qərardan protest verə bilər.

32. Məcəllənin 294-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdu ki, inzibati hüquqpozma haqqında məhkəmə qərarına prokurorun verdiyi protest əsasında, yaxud yuxarı məhkəmənin hakiminin verdiyi vəsatət əsasında yenidən baxıla bilər.

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. ŞİKAYƏTLƏRİN QƏBUL EDİLƏNLİYİ

A. Konvensiyanın 3-cü maddəsinin iddia edilən pozuntusu

33. Ərizəçi şikayət etdi ki, onun həbsi sağlamlığına ziyan yetirib və nüfuzuna xələl gətirib, bununla da o, Konvensiyanın 3-cü maddəsi pozulmaqla mənəvi və fiziki ziyana məruz qalıb, həmin maddədə deyilir:

“Heç kəs işgəncəyə, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamalıdır”.

34. Məhkəmə xatırladır ki, 3-cü maddə demokratik cəmiyyətin təməl dəyərlərindən birini təsbit edir. O, işgəncəni, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftarı və ya cəzanı mütləq şəkildə qadağan edir.

35. Ərizəçinin soyuq kamerada saxlanması barədə və sonradan səhhəti ilə bağlı problemlərinə guya bunun səbəb olması barədə şikayətinə gəldikdə, Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi etiraz edilən rəftarın (ərizəçi həmin rəftarı olduqca ümumi şəkildə ifadə edib) Konvensiyanın 3-cü maddəsi ilə qadağan olunan qəddarlıq səviyyəsini aşdığını sübut etməyib, xüsusən də tibbi və ya digər sübutlar yoxdur (müvafiq dəyişikliklərlə bax: *Slivenko və başqaları Latviyaya qarşı* (qərar) [Böyük Palatanın qərarı], ərizə N 48321/99, 23 yanvar 2002). 7 dekabr 1998-ci ildə, yəni azad edildikdən 6 gün sonra xəstə olduğu barədə ərizəçinin təqdim etdiyi xəstəlik haqqında arayış iddia edilən qəddar rəftarla xəstəlik arasında səbəbiyyət əlaqəsinin yetərli sübutunu təşkil etmir. Buradan belə nəticə çıxır ki, şikayət ərizəsinin bu hissəsi Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulan mənada açıq-aydın əsassızdır.

36. Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçinin C hepatitinə həbsdə saxlanması ilə bağlı yoluxduğuna dair şikayəti hər hansı təsdiqedicə sübut olmadan yalnız ərizəçinin ehtimallarına əsaslanıb. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi xəstəliyi ilə həbsdə saxlanması arasında hər hansı səbəbiyyət əlaqəsinin olduğunu nümayiş etdirə bilməyib, onun həbsdə saxlanması hepatit diaqnozunun qoyulmasından iki ildən artıq öncə baş vermişdi. Buradan belə nəticə çıxır ki, şikayət ərizəsinin bu hissəsi Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulan mənada açıq-aydın əsassızdır.

37. Həbsinin mediada işıqlandırılması, habelə işdən azad edilməsi səbəbindən mənəvi ziyana məruz qalması ilə bağlı ərizəçinin şikayətlərinə gəldikdə, Məhkəmə qeyd edir ki,

ərizəçi bu məsələni daxili məhkəmədə qaldırmayıb, buna görə də bu iddialar Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq daxili hüquqi müdafiə vasitələri tükəndirilmədiyinə görə rədd edilməlidir.

B. Konvensiyanın 5-ci maddəsinin iddia edilən pozuntusu

38. Ərizəçi Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən şikayət etdi ki, həbsi qanunsuz olub. Həmin maddənin müvafiq müddəalarında deyilir:

“1. Hər kəsin azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ var. Heç kəs qanunla müəyyən olunmuş aşağıdakı hallardan və qaydadan başqa azadlığından məhrum edilə bilməz:

a) səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən məhkum olunduqdan sonra, şəxsin qanuni həbsə alınması; ...”

39. Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçi səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən məhkum olunduqdan sonra həbsə alınıb, başqa sözlə, onun həbsi Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 1 (a) bəndinin tətbiq dairəsinə düşür. Bu məsələ ilə bağlı Məhkəmə bir daha bildirir ki, 5-ci maddənin 1 (a) bəndi şəxsin təqsirli bilindiği hüquq pozuntusunun xarakterinə fərq qoymur. O, şəxsi azadlıqdan məhrum edən və səlahiyyətli məhkəmə tərəfindən elan olunan istənilən məhkumedicini qərara şamil olunur (bax: *Kadikis Latviyaya qarşı (N 2)* (qərar), ərizə N 62393/00, 25 sentyabr 2003). Ərizəçiyə tətbiq edilmiş azadlıqdan məhrum etmə tədbiri Ukrayna qanunvericiliyinə əsasən, şübhəsiz ki, “qanuni” idi və qanunla nəzərdə tutulan qaydada tətbiq edilmişdi.

40. Buradan belə nəticə çıxır ki, bu şikayət açıq-aydın əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq rədd edilməlidir.

C. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin iddia edilən pozuntusu

41. Ərizəçi şikayət etdi ki, ona cərimə və inzibati həbs cəzası təyin etmiş məhkəmə qərarları qanunsuzdur və Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndini pozub. O, daha sonra ikinci mülki prosesdə ədalətsiz məhkəmə araşdırmasından şikayət etdi (yuxarıda 22-26-cı bəndlərə bax). Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin müvafiq hissəsində deyilir:

“Hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə, əqlabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir. ...”

1. Ərizəçiyə cərimənin tətbiq edildiyi proses

42. Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçi 18 may 1998-ci ildə məhkəməyə hörmətsizliyə görə 3 avroya yaxın məbləğdə cərimə olunub (6-cı və 27-ci bəndlərə bax). Lakin o, bu qərardan şikayət verilməsi üçün müddətin uzadılması barədə vəsatət verməyib. Bundan başqa, ərizəçi onun sonradan verdiyi şikayətin qanunla nəzərdə tutulmuş rəsmiyyətlərə uyğun şəkildə verildiyini təsdiq edən hər hansı sübut təqdim etməyib (yuxarıda 7-8-ci bəndlərə bax).

43. Buradan belə nəticə çıxır ki, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq daxili hüquqi müdafiə vasitələri tükəndirilmədiyinə görə rədd edilməlidir.

2. Ərizəçiyə inzibati həbsin tətbiq edildiyi proses

44. Ərizəçi daha sonra şikayət etdi ki, onun inzibati həbsi barədə məhkəmə qərarı qanunsuz olub və 6-cı maddənin 1-ci bəndini pozub. Ərizəçi konkret olaraq iddia edir ki, məhkəmə onun arqumentlərinə əhəmiyyət verməyib və onun əleyhinə olan arqumentlərə üstünlük verib.

45. Məhkəmə xatırladır ki, daxili məhkəmələrin çıxardığı qərarlarla bağlı apellyasiya məhkəməsi qismində, yaxud bəzi hallarda deyildiyi kimi, birinci instansiya məhkəməsi qismində hərəkət etmək onun vəzifəsi deyil. Milli prosesual və maddi hüquq normalarını şərh və tətbiq etmək sonuncuların funksiyasıdır. Bundan başqa, daxili məhkəmələr şahid ifadələrinin mötəbərliyini və müvafiq sübutların işdəki məsələlərə aidiyyətini qiymətləndirməkdə daha əlverişli vəziyyətdədirlər (bir çox qərarlar arasında bax: *Vidal Belçikaya qarşı*, 22 aprel 1992-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 235-B, s. 32-33, b. 32; *Edwards Birləşmiş Krallığa qarşı*, 16 dekabr 1992-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 247-B, b. 34).

46. Sərəncamında olan bütün materialların işığında Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət Konvensiyada və onun Protokollarında təsbit olunmuş hüquq və azadlıqların pozulmasının hər hansı əlamətlərini aşkara çıxarmır. Buradan belə nəticə çıxır ki, bu şikayət açıq-aydın əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq rədd edilməlidir.

3. Diffamasiya ilə bağlı məhkəmə prosesi (ikinci epizod)

47. Ərizəçi 2 aprel 2002-ci il tarixli sonrakı yazışmasında həmçinin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən şikayət etdi ki, onun barəsindəki digər mülki proses də ədalətsiz olub (yuxarıda 22-26-cı bəndlərə bax). Lakin Məhkəmə qeyd edir ki, həmin prosesdə yekun qərar 2 fevral 2001-ci ildə, yəni altı aydan arıq öncə çıxarılıb. Ukrayna Ali Məhkəməsi kollegiyasının ərizəçinin şikayətinə yeni kassasiya proseduru əsasında mahiyyəti üzrə baxılması üçün şikayəti palataya verməkdən imtina barədə 6 dekabr 2001-ci il tarixli qərarı şikayət ərizəsini Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş altı aylıq müddət çərçivəsinə gətirə bilməz (bax: *Pristavska Ukraynaya qarşı* (qərardad), *Qərar və qərardadlar toplusu*, 2002-X). Müvafiq olaraq, Məhkəmə bu qənaətdə gəlir ki, bu şikayət vaxtından gec verilib və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq rədd edilməlidir.

D. Konvensiyanın 14-cü maddəsinin iddia edilən pozuntusu

48. Ərizəçi şikayət etdi ki, onun dövlət prokuroru olduğuna baxmayaraq, dövlət Konvensiyanın 14-cü maddəsinə pozaraq onu müdafiə etməyib. Konvensiyanın 14-cü maddəsində deyilir:

“Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqlardan istifadə cins, irq, rəng, dil, din, siyasi və digər baxışlar, milli və ya sosial mənşə, milli azlıqlara mənsubiyyət, əmlak vəziyyəti, doğum və ya digər hər hansı əlamətlərinə görə ayrı-seçkilik olmadan təmin olunmalıdır”.

49. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət heç nə ilə əsaslandırılmadığına görə açıq-aydın əsassızdır (bax: *Çijov Ukraynaya qarşı* (qərardad), ərizə N 6269/02, 6 may 2003) və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq rədd edilməlidir.

E. 7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi ilə birlikdə götürülməklə Konvensiyanın 13-cü maddəsinin iddia edilən pozuntusu

50. Ərizəçi Konvensiyanın 13-cü maddəsinə əsasən şikayət etdi ki, onun inzibati qaydada tutulmasına və həbsinə göstəriş verən qərara qarşı səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi olmayıb. Konvensiyanın 13-cü maddəsində deyilir:

“Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları pozulan hər kəs, hətta bu pozulma rəsmi fəaliyyət göstərən şəxslər tərəfindən törədildikdə belə, dövlət orqanları qarşısında səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinə malikdir”.

51. Məhkəmə bir daha bildirir ki, Konvensiyanın 13-cü maddəsi özlüyündə apellyasiya hüququnu və ya ikinci instansiya səviyyəsində şikayət vermək hüququnu təmin etmir (bax: *Kopçinski Polşaya qarşı* (qərar), ərizə N 28863/95, 1 iyul 1998; və *Ssepyova Slovakiyaya qarşı* (qərar), ərizə N 67199/01, 14 may 2002). Bununla belə, əgər etiraz edilən proses Konvensiya məqsədləri üçün “cinayət” prosesidirsə (bax: *Ravnsborq İsveçə qarşı*, 23 mart 1994-cü il tarixli qərar, A seriyaları, c. 283-B), ərizəçinin şikayəti 7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsi əsasında araşdırıla bilər, həmin maddədə deyilir:

“1. Cinayət törətməyə görə məhkəmə tərəfindən məhkum edilmiş hər kəsin, barəsində çıxarılmış hökmə və ya cəzaya daha yuxarı məhkəmədə yenidən baxılması hüququ vardır.

2. Qanunla xırda xətilər hesab olunan hüquqpozmaqlarla bağlı və ya müvafiq şəxs artıq birinci instansiyada yuxarı məhkəmə tərəfindən məhkum edilibsə və ya onun bəraəti məsələsinə yenidən baxılma nəticəsində təqsirli hesab edilib və məhkum edilibsə, bu hüquqdan istisnaya yol verilir”.

52. Hökumət razılaşdı ki, prosesin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin məqsədləri üçün “cinayət” prosesi kimi təsnifləşdirilməsi şikayəti eyni ilə 7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin də tətbiq dairəsinə salmış olardı. Lakin Hökumət iddia etdi ki, hazırkı işdəki məhkəmə prosesi “cinayət” prosesi deyildi.

53. Hökumət iddia etdi ki, bu proses inzibati prosesi idi və daxili qanunvericilik cinayət hüquq pozuntusu ilə inzibati hüquq pozuntusu arasında aydın fərq qoyurdu. O, həmçinin qeyd etdi ki, inzibati hüquq pozuntusunda təsirli bilinən şəxs “məhkum olunmuş” şəxs sayılmır. O, müvafiq dəyişikliklərlə *Brandao Ferreyra Portuqaliyaya qarşı* məhkəmə işinə ((qərar), ərizə N 41921/98, AİHM 2000-X) istinad edərək iddia etdi ki, maksimal cəzanın 15 günlük həbs olduğunu nəzərə alsaq, hazırkı işdə inzibati hüquqpozmaya görə yeddi günlük həbs cinayət cəzası sayıla bilməz.

54. Ərizəçi heç bir şərh bildirmədi.

55. Lakin Məhkəmə özünün oturuşmuş presedent hüququnun işığında şübhə etmir ki, cəzanın sərtliyi baxımından hazırkı iş xaraktercə cinayət işi idi və nəzərdə tutulan inzibati hüquqpozma faktiki olaraq Konvensiyanın 6-cı maddəsinin bütün təminatlarını və müvafiq olaraq həm də 7 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin təminatlarını doğuran cinayət xarakterli hüquqpozma idi (bax: *Engel və başqaları Niderlanda qarşı*, 8 iyun 1976-cı il tarixli qərar, A seriyaları, c. 22, b. 82-83; *Öztürk Almaniyaya qarşı*, 21 fevral 1984-cü il tarixli qərar, A seriyaları, c. 73, b. 48-50; *Eskubet Belçikaya qarşı* [Böyük Palatanın qərarı], ərizə N 26780/95, b. 32, AİHM 1999-VII; *Eze və Konnors Birləşmiş Krallığa qarşı* [Böyük Palatanın qərarı], ərizələr N 39665/98 və 40086/98, b. 32, AİHM 2003-X).

56. Buna görə də Məhkəmə bu şikayəti qəbul olunan elan edir. Konvensiyanın 29-cu maddəsinin 3-cü bəndinin tətbiqinə dair qərarına uyğun olaraq (yuxarıda 3-cü bənd), Məhkəmə dərhal bu şikayətə mahiyyəti üzrə baxacaqdır.

II. 7 SAYLI PROTOKOLUN 2-Cİ MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

57. Hökumət iddia etdi ki, İnzibati hüquqpozmalar Məcəlləsinin 297-ci maddəsində inzibati prosesdəki məhkəmə qərarlarına yenidən baxılması proseduru nəzərdə tutulub. Bu prosedura əsasən, prokuror məhkəmə qərarından protest verə bilər. Ərizəçi prokurorluğa şikayət verməklə bu prosedurdan uğurla istifadə edib, prokurorluq isə öz növbəsində 1 dekabr 1998-ci il tarixli qərara qarşı protest verib, həmin protestə KMRAM tərəfindən baxılıb.

58. Ərizəçi təkrar-təkrar iddia etdi ki, inzibati qaydada tutularaq həbs edilməsinə qarşı səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsinə malik olmayıb.

59. Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 2-ci maddəsi ilə təmin edilən hüququn necə həyata keçirilməli olduğunu müəyyən etməkdə iştirakçı dövlətlər geniş qiymətləndirmə sərbəstliyinə malikdirlər. Müəyyən ölkələrdə apellyasiya şikayəti vermək istəyən müttəhimdən bəzən bunun üçün icazə alması tələb oluna bilər. Lakin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində təsbit olunmuş məhkəməyə müraciət hüququnda olduğu kimi, daxili qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məhkəmə qərarına yenidən baxılması hüququna qoyulan hər hansı məhdudiyyət də qanuni məqsəd daşmalı və həmin hüququn mahiyyətinə xələl gətirməməlidir (bax: *Krombax Fransaya qarşı*, ərizə N 29731/96, b. 96, AİHM 2001-II). Məhkəmə həmçinin xatırladır ki, hüquqi müdafiə vasitəsinin səmərəli olması üçün o, hakimiyyət orqanlarının qiymətləndirmə sərbəstliyinə əsaslanan hər hansı hərəkətlərindən müstəqil olmalı və müvafiq şəxslər üçün birbaşa əlçatan olmalıdır (bax: *Kuçerenko Ukraynaya qarşı* (qərardad), ərizə N 41974/98, 4 may 1999).

60. Məhkəmə İnzibati hüquqpozmalar Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş yenidən baxılma prosedurunun araşdırıb. O, yalnız prokuror tərəfindən verilmiş protest əsasında və ya yuxarı məhkəmənin sədrinin vəsatəti əsasında həyata keçirilə bilər (yuxarıda 30-32-ci bəndlərə bax). Bu prosedurun prosesdəki tərəf üçün birbaşa əlçatan olmadığını və onun vəsatətindən və arqumentlərindən asılı olmadığını nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, o, Konvensiyanın məqsədləri üçün səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi deyildi.

61. Ərizəçinin inzibati qaydada tutularaq həbs edilməsi barədə göstərişin yer aldığı qərara faktiki olaraq yuxarı məhkəmə tərəfindən yenidən baxıldığı barədə Hökumətin arqumentinə gəldikdə, Məhkəmə prokurorluğun verdiyi protestin ərizəçinin öz təşəbbüsü əsasında verildiyinə dair heç bir sübut görmür. Bundan başqa, həmin protest ərizəçinin deyil, prokurorluğun mövqeyini əks etdirib. Bu proses zamanı ərizəçiyə hər hansı arqumentlərini təqdim etmək imkanı verilməyib və baxılmış məsələ ərizəçiyə sanksiya tətbiq etmək səlahiyyəti ilə əlaqədar olaraq prokurorluqla məhkəmə arasındakı fikir ayrılığı ilə bağlı idi. Məhkəmə hesab edir ki, sadəcə prokurorluğun verdiyi vəsatətin ərizəçinin vəziyyətinə müvəqqəti də olsa müsbət təsir etməsi, yəni cəzanın icrasını müvəqqəti dayandırması faktı özlüyündə həmin protestin 7 saylı Protokolun 2-ci maddəsinin tələblərinə cavab verən səmərəli hüquqi müdafiə vasitəsi olduğu barədə nəticəyə gəlmək üçün kifayət deyildi.

62. Yuxarıdakı mülahizələrin işığında Məhkəmə bu nəticəyə gəlir ki, Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 2-ci maddəsinin pozuntusu baş verib.

III. KONVENSIYANIN 41-Cİ MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

63. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

“Əgər Məhkəmə Konvensiya və onun Protokollarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir”.

A. Zıyan

64. Ərizəçi iddia etdi ki, inzibati qaydada tutularaq həbs edildikdən sonra işindən azad edilib. Buna görə də o, 1999-cu ildən 2005-ci ilədək əmək haqqını itirməsi ilə bağlı maddi ziyanə görə 7.958 avro və mənəvi ziyanə görə 25.000 avro tələb etdi.

65. Hökumət bu tələbi şərh edərək bildirdi ki, iddia edilən pozuntu ilə ərizəçinin məruz qaldığı maddi ziyan arasında səbəbiyyət əlaqəsi yoxdur. Mənəvi ziyanə gəldikdə, o, hesab etdi ki, tələb həddən artıq şişirdilib.

66. Məhkəmə razılaşır ki, iddia edilən pozuntu ilə maddi ziyan arasında səbəbiyyət əlaqəsi yoxdur. Lakin Məhkəmə ədalət prinsipi əsasında qərar çıxararaq hesab edir ki, ərizəçiyə mənəvi ziyanə görə 1.000 avro məbləğində kompensasiya təyin etmək münasib olar.

B. Məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər

67. Ərizəçi bu bənd üzrə heç bir tələb irəli sürmədi. Buna görə də Məhkəmə bu bənd üzrə heç bir məbləğ təyin etmir.

C. İcranın gecikdirilməsinə görə faiz

68. Məhkəmə məqsədəuyğun hesab edir ki, icranın gecikdirilməsinə görə faiz Avropa Mərkəzi Bankındakı borc dərəcəsinin yuxarı həddinə əsaslanmalıdır və onun üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1. 7 sayılı Protokolun 2-ci bəndi üzrə şikayəti qəbul olunan, qalan şikayətləri isə qəbul olunmayan *elan edir*;

2. *Qərara alır ki*, 7 sayılı Protokolun 2-ci bəndi pozulub;

3. *Qərara alır ki*:

a) bu qərarın Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq qəti qərara çevrildiyi tarixdən sonra üç ay müddətində cavabdeh dövlət ərizəçiyə mənəvi ziyanə görə 1.000 (min) avro, üstəgəl bu məbləğlərdən tutula bilən hər hansı vergi məbləğini ödəməlidir və həmin məbləğlər ödəniş tarixində tətbiq edilən məzənnə üzrə cavabdeh dövlətin valyutasına çevrilməlidir;

b) yuxarıda qeyd edilən üç aylıq müddət bitdikdən sonra öhdəlik icra edilənə qədər yuxarıda qeyd edilən ödənilməli məbləğin üzərinə Avropa Mərkəzi Bankındakı borc dərəcəsinin yuxarı həddinə bərabər olan adi faiz məbləği əlavə olunmalı və onun da üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır;

4. Əvəzin ədalətli ödənilməsi haqqında ərizəçinin qalan tələblərini *rədd edir*.

Qərar ingilis dilində tərtib edilmiş və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci Qaydasının 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq, 6 sentyabr 2005-ci ildə qərar barədə yazılı məlumat verilmişdir.

J.-P. Kosta (*J.-P. COSTA*)

Sədr

S. Neysmit (*S. NAISMITH*)

Katib müavini